

*Кураксіна В.Є., студент; науковий керівник Крахмальова Н.А., к.е.н., доц.
Київський національний університет технологій та дизайну*

ІННОВАЦІЙНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО В УКРАЇНІ ЯК ОСНОВА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Анотація. У статті розглянуто інноваційне підприємництво в Україні як основу економічного розвитку. Визначено чинники, що впливають на економічний розвиток підприємництва. Виділено основні проблеми, які стримують економічний розвиток інноваційного підприємництва.

Ключові слова: інновація; розвиток; підприємництво; чинники впливу; підприємець.

*Кураксіна В.Е., студент; научный руководитель Крахмалева Н.А., к.э.н., доц.
Киевский национальный университет технологий и дизайна*

ІННОВАЦІОННЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО В УКРАЇНІ КАК ОСНОВА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Аннотация. В статье рассмотрено инновационное предпринимательство в Украине как основу экономического развития. Определены факторы, влияющие на экономическое развитие предпринимательства. Выделены основные проблемы, которые сдерживают экономическое развитие инновационного предпринимательства.

Ключевые слова: инновация; развитие; предпринимательство; факторы влияния; предприниматель.

*Kuraksina V.; scientific supervisor Krakhmalova N.
Kyiv National University of Technologies and Design*

INNOVATIVE ENTREPRENEURSHIP IN UKRAINE AS A BASIC FOR ECONOMIC DEVELOPMENT

Abstract. The article considers innovative entrepreneurship in Ukraine as a basis for economic development. The factors that influence the economic development of entrepreneurship are identified. The main problems that hinder the economic development of innovative entrepreneurship are highlighted.

Keywords: innovation; development; entrepreneurship; factor; entrepreneur.

Постановка проблеми. У період здійснення ринкових реформ в Україні в силу об'єктивних причин діяльність держави повинна бути спрямована на всебічне заохочення впровадження та поширення інновацій. Як свідчить світовий досвід, чим більше країна відстає у своєму розвитку, тим значніше роль державних органів управління у створенні інфраструктури, мобілізації ресурсів, виявленні пріоритетів господарського розвитку, досягненні пропорцій і взаємозв'язків у національній економіці. Рівень розвитку інноваційної сфери визначає місце країни в глобальному світо-господарському просторі [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В Україні питанням економічного розвитку інноваційного підприємництва присвячена велика кількість досліджень, зокрема, Л. Федулова, М. Пашута, А. Сірко, А. Гальчинський, В. Геєць, А. Кінах, В. Семиноженко, І.М. Грищенко, Л.М. Ганущак-Єфіменко та інші вчені визначають роль національної інноваційної системи в інноваційному розвитку, стан державного регулювання інноваційних процесів, аналізують окремі її компоненти. Деякі вчені аналізують сучасний інноваційний потенціал та систему управління інноваціями на різних рівнях [4].

Праці інших науковців присвячені розгляду інноваційного підприємництва в перехідний період [4–6]. Проте, проблеми розвитку інноваційного підприємництва в Україні на сучасному етапі досі залишаються недостатньо розкритими.

Метою статті є розкриття проблемних питань економічного розвитку інноваційного підприємництва в Україні, до яким можна віднести:

- подолання відриву науки від економічної практики;

- визначення пріоритетів розвитку держави;
- конкретизація переліку сфер діяльності пріоритетного розвитку;
- створення механізмів оцінки ефективності державних науково-технічних програм;
- формування стабільної законодавчої бази для розвитку інноваційного підприємництва;
- фінансування державою або надання пільг організаціям, які займаються науково-технічними розробками.

Виклад основного матеріалу дослідження. Підприємництво вважається найважливішою складовою системи господарювання, яка ґрунтується на засадах ринкової економіки. Також, підприємництво створює загальну соціально-економічну основу ринкової економіки, являє собою невід’ємний атрибут ринкової системи господарювання, необхідну і достатню умову для її виникнення і розвитку.

Тому, подолати кризові явища у національній економіці й забезпечити стабілізацію та зростання суспільного виробництва можливо в умовах виваженої цілеспрямованої державної політики з активною мотивацією підприємництва, інвестиційної та інноваційної діяльності. Це підтверджується тим, що вирішення проблеми ефективності в економіці, яка виступає головною умовою розвитку відтворювального процесу та основою нагромадження капіталу як економічної бази суспільного виробництва забезпечується в умовах конкуренції переважно за рахунок інновацій. Відповідно, стимулювання в суспільстві ініціативи, амбіцій і винахідливості та використання ефективних систем оцінки й винагороди на мікрорівні [7] визначатимуть інноваційний розвиток країни на основі підприємництва та його інноваційної форми.

Задля утримання темпів зростання економіки на рівні 5–6% на рік, що дає змогу досягти макроекономічної стабільності і, відповідно, можливість інтегруватися у світові економічні процеси, необхідно мати рівень зростання інвестицій в економіку фактично удвічі вищий, тобто майже 10–12%.

Для нашої держави навряд чи можливий інтенсивний приплив інвестицій, передусім у пріоритетні галузі. Макроекономічна ситуація в цілому поки що не може орієнтувати нас на можливе збільшення як внутрішніх, так і зовнішніх інвестицій. Інвестиційна криза постає як найважливіший чинник негативної динаміки промислового виробництва за галузями і в цілому по народному господарству. Окрім того, були значні експортні можливості у традиційно-індустріальних і сировинно-транзитних галузях і підприємствах. Невідповідність за цими складовими частинами промислової та науково-технологічної політики призвела до різноцільової і різношвидкісної стратегії держави у цих питаннях. Затяжна криза ліквідності та різка обмеженість капіталу фінансової та банківської систем вплинули на інвестування промислового виробництва.

Разом із вимиванням капітальних активів відбувається вимивання промислових інвестицій і, у зв’язку з цим, поглиблений розпад індустріального ядра вітчизняної економіки, технологічний спад і галузева невідповідність. Через технічну відсталість, нестачу інвестицій та неузгодженість відносин між галузями витрати матеріальних та енергетичних ресурсів у головних галузях приблизно на 30–50% вищі, ніж у країнах із розвинутою ринковою економікою. В Україні практично відсутні внутрішні недержавні інвестиції, тоді як за міжнародними стандартами приватні інвестиції мають становити 60–70% загальної їх кількості.

У реальному житті важко уявити таку ситуацію, коли на ринку присутні тільки дві структури. Моделювання ситуацій, коли на ринку певного товару присутні декілька виробників, одні з яких є інноваційними компаніями, а інші – імітаційними, засвідчило, що імовірність виживання компаній-імітаторів іноді вища, ніж інноваційних компаній.

Слід зауважити, що в умовах України можна називати імітуючу компанію також і інноваційною, але в дещо іншому контексті, оскільки імітуючі компанії також змінюють технології, фінансують їх придбання, вдосконалюють організацію праці, і у кінцевому

підсумку підвищують продуктивність і сприяють появі нових товарів і послуг. Але держава має бути зацікавленою в появі фірм і організацій, які не тільки використовують і комерціалізують результати наукових досліджень і розробок, а й фінансують такі дослідження.

Слід звернути увагу на, ще один аспект інноваційної діяльності, це інвестиції в людські ресурси. Внаслідок кризи багато хто з фахівців тривалий період не працюють за спеціальністю. Оскільки технології змінюються досить швидко, то знання таких спеціалістів швидко старіють (іншими словами, відбувається старіння людського капіталу). Трапляються ситуації, коли персонал підприємства не може досить швидко засвоїти нові технології, що призводить до зменшення ефективності інноваційної діяльності. Для розв'язання цієї проблеми слід, приймаючи рішення про фінансування інноваційної діяльності або імітування, виділяти також кошти на підготовку відповідного персоналу. Інноваційна діяльність передбачає такі витрати. Що ж до імітуючих фірм, то вони застосовують уже створені інновації, але адаптувати нові технології доводиться персоналу цих фірм, який не завжди здатний зробити це досить швидко.

На сьогоднішній день вітчизняний бізнес має практично повний комплект мотиваційних важелів для інноваційного прориву: накопичено значний інвестиційний ресурс, старіння основних фондів досягло критичної оцінки, визначені часові рамки необхідної модернізації (максимум 7 років – перехідний період після вступу до СОТ), бо згодом конкурентна боротьба з іноземними компаніями ще більше загостриться. Однак на практиці зробити це не так просто. Існуючі зараз в Україні джерела фінансування інновацій практично на будь-якій стадії їхнього виникнення і розвитку не є адекватними та не відрізняються розмаїтістю. Основним джерелом фінансування інновацій у промисловості були і залишаються власні кошти підприємств.

Інноваційний розвиток потребує залучення досить значних фінансових ресурсів. Наприклад, лише для зміни структури економіки на 1 % необхідні капіталовкладення, еквівалентні 2–3% ВВП. Дефіцит внутрішніх джерел формування фінансових потоків в інноваційній діяльності зумовлює об'єктивну необхідність використання зовнішніх фінансових ресурсів. А це свідчить про те, що в наукоємні галузі необхідно залучати прямі іноземні інвестиції. Таким чином, фінансування розробки і впровадження технологічних інновацій покладено, власне, на самі підприємства, які в умовах дефіциту фінансових ресурсів не в змозі повністю профінансувати інноваційні проекти.

Низькі обсяги фінансування загалом і за рахунок власних накопичень зокрема не створюють можливості для вітчизняних підприємств займатися результативною інноваційною діяльністю і створювати власний інноваційний продукт, який би відрізнявся суттєвою новизною. разом з тим ринкові умови господарювання вимагають випуску продукції, здатної конкурувати із існуючими на ринку, в тому числі із продукцією розвиненіших у технологічному відношенні фірм зарубіжних країн. Вирішення цих завдань потребує значного інвестування у основний капітал. Крім того, українська продукція характеризується низьким рівнем наукоємності, що зменшує її конкурентоспроможність. Наукоємність промислового виробництва знаходиться на рівні 0,3%, що на порядок менше від світового рівня. При цьому майже третина коштів, що витрачаються на інноваційну діяльність, припадає на закупівлю обладнання, в той час як на придбання прав на нову інтелектуальну власність або на проведення НДДКР витрати на порядок менші.

Майже половина з інноваційних підприємств взагалі не фінансують проведення в інтересах свого виробництва наукових досліджень. Проте, низький рівень наукоємності вітчизняного виробництва визначається не тільки дефіцитом коштів або браком стимулів і пільг. Фундаментальне значення має структура економіки. В українській економіці домінують низькотехнологічні галузі виробництва, які природно відносяться до мало наукоємних галузей: добувна і паливна (0,8–1%); харчова, легка промисловість,

агропромисловість (1,2%). В цілому в Україні домінує відтворення виробництва 3-го технологічного укладу (гірнична металургія, залізничний транспорт, багатотоннажна неорганічна хімія тощо). Відповідно майже 95% вітчизняної продукції належить до виробництв 3-го та 4-го технологічних укладів.

Висновки. Інноваційний розвиток в будь-якій сфері потребує відповідної інституційної структури, що сприяла б його інтенсифікації. В Україні інституціональна структура інноваційного розвитку представлена Міністерством освіти і науки України, Міністерством економічного розвитку і торгівлі України, Міністерством промислової політики України, Національною академією наук України, Національною радою інноваційного розвитку, галузевими інститутами й академіями. Недосконалість такої інституціональної структури очевидна і полягає в розподіленні обов'язків між кількома міністерствами, що виражається в деякому їх дублюванні й відсутності єдиного керівного органу управління інноваційним розвитком.

Така система департаментів, комісій міжвідомчих комітетів підкріплюється недосконалістю законодавства в інноваційній сфері, не сприяє розвитку інноваційної діяльності. Покладання на Міністерство освіти і науки України основної функції головного координатора інноваційного розвитку виявляється неефективним. Отже, враховуючи вітчизняний та зарубіжний досвід, можна стверджувати про доцільність і навіть необхідність створення спеціалізованого міністерства інноваційного розвитку в Україні. Для України досягнення переваг інноваційної економіки залежить від ефективності реалізації інноваційної політики проривного типу, що полягає в дієвому державному стимулюванні прогресивної структурної перебудови економіки та реформуванні сфер освіти, науки, інноваційної діяльності на основі наявного науково-технічного потенціалу та з урахуванням світових тенденцій науково-технологічного розвитку [2, 8–10].

Таким, чином, щоб бути повноправними учасниками на світовому ринку потрібна політика кардинального оновлення інноваційного середовища держави, яка здатна на базі фундаментальних наукових знань масово виробляти принципово нові продукти за допомогою ресурсозберігаючих технологій, при цьому, інвестиційно інноваційна політика має бути збалансованою та спрямованою на гармонійне доповнення внутрішніх інвестицій зовнішніми, забезпечення належних умов реалізації інновацій в економіці. Перспективою подальших досліджень з цього напрямку є дослідження і розробка дієвих механізмів ефективного функціонування інституціональної інфраструктури інноваційного розвитку економіки України.

Список використаної літератури

1. Ганущак-Сфіменко Л. М. Інноваційний розвиток підприємництва в Україні: стратегічні орієнтири: моногр. / Л. М. Ганущак-Сфіменко. – К.: Національна академія управління, 2014. – 397 с.
2. Manufacturing Process System Standardization Committee Activities // ECOM Journal. – 2001. – No. 6. – P. 12–27.
3. Економіка і організація інноваційної діяльності: підр. / О. І. Волков, М. П. Денисенко, А. П. Гречан та ін.; під ред. проф. О. І. Волкова, проф. М. П. Денисенка. – К.: ВЦ “Професіонал”, 2004. – 960 с.
4. Зянько В. В. Інноваційне підприємництво: сутність, механізми і форми розвитку: монографія / В. В. Зянько; Вінницький нац. техн. ун-т. – Вінниця: УНІВЕРСУМ–Вінниця, 2008. – 397 с.
5. Павленко І. А. Інноваційне підприємництво у трансформаційній економіці України / І. А. Павленко; Київ. нац. економ. ун-т ім. Вадима Гетьмана. – К.: КНЕУ, 2007. – 248 с.
6. Притуляк Н. М. Інноваційне підприємництво в перехідний період : автореф. дис... канд. екон. наук: 08.01.01 / Н. М. Притуляк; Київ. держ. торговельно-економічний ун-т. – К., 1998. – 20 с.
7. Drucker P. F. Innovation and entrepreneurship : practice and principles / P. F. Drucker. – New York: Harper & Row, 1985. – 277 p.
8. Інноваційний розвиток в Україні: наявний потенціал і ключові проблеми його реалізації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.uceps.org/additional/analytical_report_NSD55_ukr.pdf.
9. Brusconi S. Knowledge specialisation, organizational coupling and the boundaries of the firm: why do firms know more than they make / S. Brusconi, A. Principe, K. Pavitt // Administrative Science Quarterly. – 2001. – Vol. 46, No. 4. – P. 597–621.
10. Cyert Richard, M. Behavioral Theory of the Firm / M. Cyert Richard, G. March James. – Oxford: Blackwell Publishing, 1992. – 412 p.